

SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLAM ENSTİTÜLERİ
TALEBE FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

Cahid BALTACI

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ :

**A. Vehbi
VAKKASOĞLU**

İDARE MÜDÜRÜ :

İSMAİL L. ÇAKAN

BU SAYIDA

SELÂM	İSLAM MEDENİYETİ
FETİH ve FÂTİH	N. Sami BANARLI
FÂTİHİ YETİŞTİREN MUHİT	Prof. Dr. B. N. ŞEHİSUVAROĞLU
İSTANBULUN FETHİ	Tahsin ÜNAL
FETİH (Şiir)	A. Nihat ASYA
AYASOFYA	N. Fazıl KISAKÜREK
FETHİN MÂNASI	Prof. Dr. Süheyl ÜNVİER
FETHİBİBLİYOGRAFYASI ...	Dr. M. C. Şehabeddin TEKİNDAG
RUM MAYASI	Prof. Dr. M. Şekip TUNÇ
FÂTİHİN GAYESİ	Yük. Müh. Ömer KIRAZOĞLU
FÂTİH'E (Şiir)	Doç. Dr. M. Nihat ÇETİN
FETHİN 515. YILI	Prof. Dr. Z. Fahri FİNDİKOĞLU
İSTANBULUN FETHİ (Şiir) ...	Süleyman Arif EMRE
VE 29 MAYIS	Ali Himmet BERKİ
ŞAİR FÂTİH	Prof. Dr. F. Kadri TEMURTAŞ
AYASOFYA, NE KADAR SA- BİRLİSİN	Sezal KARAKOÇ
FÂTİHİ ANLAMAK	Sabri AKDENİZ
FETHİ (Şiir)	Kenan SEYİTHANOĞLU
EDİRNE KAPİ	Hasan ÖZÖNDER
ÇEHRESİ DEĞİŞEN ŞEHİR VEDÂ	E. Hakkı AYVERDİ
SUALLERE CEVAPLAR	T. Sıtkı BALCI
TIYATRO FESTİVALİ	Gazi MERT
FETHİ (Şiir)	Hilmi KURFULUS
FETHİ HİLÂLİNİN ZAFERİ FÂTİH SULTAN MEHMED'E (Şiir)	A. Nihat ASYA
İSTANBUL'UN KURULUŞU ...	İ. Semahaddin CEM
	Hayrünisa ÇİĞDEM
	Prof. Dr. M. Halil YINANC

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi
Nuruosmaniye Caddesi No: 82/1
Tel. : 22 46 02

CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme Ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K. : 1315

S İ R K E C İ

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara: T.I.H.O.M.C.F. Genel Başkanı: Mehmet KARAMAN
Kayseri: T.I.E.T.F. İkinci Başkanı : İ. N. NURSAĞAN
Konya : T.I.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başk. : Ahmet FİDAN
İzmir : T.I.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başk. : Orhan ÇETİN

TEKNİK KADRO

Dış Münaşebetler : Mahmut ÖZTÜRK
Sekreter : Ressam :
Erdoğan ATAĞ Gürbüz AZAK
Dizgi ve Baskı : T A N M A T B A A S I — İSTANBUL
Yıl : 1. Sayı : 10
Basıldığı Tarih : 29 Mayıs 1968

ABONE

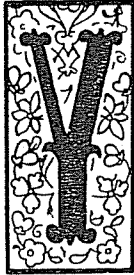
İLÂN TARİFESİ

Yıllık : 12 sayı, 30. TL. Dış Kap.: 2 renk 2.500 TL.
Tek renk 2.000 TL.
Altı Aylık : 6 sayı, 15. TL. İç Kapak: 2 renk 1.500 TL.
Tek renk 1.000 TL.
Öğrencilere % 20 Tenzilât yapılır. Renkli ilân sahifesi :
Yabancı Memleketlere İki katı. Tamamı : 1.200 TL.
Bir sayısı : 250 Kuruş. 1/2 : 750 TL.
1/4 : 400 TL.
1/8 : 250 TL.

Mecmuamızdaki yazılar me'hoz gösterilmeden alınmaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmıyın iade edilmez.

Fâti'h'i anlamak

Sabri AKDENİZ

ÜÇE hakanlıktan müstebit sultanlığa kadar kendisine her türlü sıfat yakıştırılan II nci Abdülhamit'den sonra, denilebilir ki hakkında en değişik fikirler ortaya atılan Padişah F. Sultan Mehmed'dir. Doğru dürüst incelemelere girişmeden gelişi güzel aklına geleni yazan tarihçilerden başka eli biraz kalem tutanlar da, fırsat düştükçe, O'nun hakkında yazı yazmağa kendilerini yetkili bulurlar.

Kimi arada geçen 500 yılın olaylarının üstünden aşarak neden Fatih Sultan Mehmed Han'ın bugün kendisinin aklından geçenleri (doğru veya yanlış) düşünemediğine yanar; bir çokları da kendi düşündüklerini onda yansıtarak Fatih'i kendileri gibi düşündürüp davrandırılar. Türk toplumunda Rönesans'ın uyanışı, geç kalmış olduğuna yananlar onu sonradan yobazların öldürdüğü Türk Rönesans'ının başlatıcısı, aklı fikri Batılılaşmada olanlar (B. Ecevit gibi) Türk toplumunu Batılaştırmağa çalışan ilk önderi olarak görürler. Hoşgörülük, ilme saygı üstüne şairane duygular besleyenler de kendilerine göre daha başka türlü değerlendirirler; bunlar arasında, dinde müsamaha ve ilme saygı adına Fatih Sultan Mehmed'e patriğin elini öptürenler bile bulunduğunu bir AYDIN'ımızdan duymuştum. Bir çokları da, Osmanlıların bir kaba kuvvet olduğunu, üç kıt'a üstündeki geniş toprakları kılıç ve kol gücüyle aldıklarını, iki yüz yıl Avrupa'ya bununla söz geçirdiklerini ancak bir medeniyet kurmadıklarını, bundan ötürü sonradan Batı uygarlığı karşısında yenildiklerini, kendi aramızda, söyliyener sanıldığından daha çoktur. Bunlar Osmanlı tarihi okul sıralarındaki tarih dersinden kalma bulanık izlenimlerle değerlendiren, ondan utanan ve milletlerinin geçmişi hakkında sağlamca bir bilgi edinmek ihtiyacını duymayan, öte yandan üç beş batılı yazardan çevirme üç beş roman okumağı yeter kültür sayarak kendilerini aydın sanan kişilerdir. Bu gibilerine göre F. S. Mehmet Han da, birkaç değişik özellikle, bu kaba fütihat gücünün başlarından biridir. Son yılların marksist modası bu görüşü daha da ileri götürür: Yeryüzünde ötedenberi toplumların ve ferdlerin bütün davra-

nışlarının temelinde sınıf kav-
gası, sömürenler ve sömürülen-
ler vardır; İşte Fatih Sultan
Mehmed de bu sonsuz çatışma
içinde sömürücü sınıfın başı,
temsilcisiydi.

Bunların dışında Türk mil-
letin büyük çoğunluğu, onu
önce, her şeyden önce Tarihinin
en büyüklerinden biri olarak
seven, sayan, yüzlerce şehrin
fatihi, bir çok devletlere, bu ara-
da Bizans'a son veren, böylece
bir çağı kapayıp yenisini açan
cihangir, ilim müesseselerinin
kurucusu, ilmin, alimlerin koru-
yucusu, kendi de birkaç dil bi-
len aydın Padişah olarak tanır.

Genellikle Siyasi olaylar ele
alındığından, bir yandan da
Osmanlı Devleti kuruluş döne-
minin yıldırım hızıyla gelişen,
birbirini kovalayan sayısız olay-
larının etkisinden sıyrılmanın
çok güç olması, üstelik, yukarı-
da belirtmeğe çalıştığım gibi,
her birimizin geçmişin kişi ve
olaylarını kendi değer hükümle-
rimizin, hayat anlayışımızın, bu-
günkü dünya görüşümüzün ka-
plularına sıkıştırmak eğilimin-
den kurtulamamamız geçmişe
bakışımızı bulandırmakta, doğ-
ru anlama imkânını sıfıra indir-
mektedir.

Bundan 500 yıl önceki dün-
yamız bambaşka bir dünya, o
günlerin Türk toplumu çevresi,
mes'eleleri, kuruluş nizamı, or-
tak ülküsü, değer ölçüleri ve
inançları, insanların birbirleri-
yle münasebetleri, hayat anla-
yış ve biçimi ve davranışları-
nın tümüyle bugünkünden apay-
rı bir cemiyetti. Avrupa'dan
çok, Orta Asyaya yakındı. Bun-
dan ötürüdür ki kafamızı günü-
müzün ortamından sıyrıp o
günün ortamına yerleştirmedik-
ce Fatih'i anlamamıza imkân
yoktur. Fatih bir zincirin hâl-
kası, bir geleneğin mahsülü, bir
ülkünün eri, belli bir cemiyet
ortamının kişisidir.

Süleyman Şah'ın Erzincan ve
Ahlâk yakınlarına yerleşmesi
(milâdi) 1224; boy'u, aşağı yu-
kari 50.000 kişilik. Bunlardan
ayrılıp koruyucusu Selçuk Sul-
tanı Alâeddin'in ülkesinde, Do-
maniç ve Söğüt yakınlarında
yerleşen Ertuğrul Gazi ile ge-
lenlerin sayısı belki 10.000 kişi-

yi geçmezdi, dememiz yanlış ol-
maz sanırım. Ertuğrul Gazi bo-
yu'nun insanları yüzde yüz, her
bakıma katıksız Ortaasyalı
Müslüman Türklerdi. İşte bir
iki yüzyıl içinde önüne geçilmez
bir kuvvet durumuna gelen, bü-
yük Osmanlı İmparatorluğunu
meydana getiren varlığını kökü,
menşei bu! Neresi kaba kuvvet,
söylemek güç, imkânsız.

Osmanlıların yerleştikleri top-
raklar ve ülke hakkında bizim
gibi durup düşündüklerini de
sanmamalıyız. Onlar uzun süre
bu topraklar üstünde doğudan
batıya, kuzeyden güneye, bu-
gün de yarın da, her bakıma bi-
zimdir, diye göğüslerini gere-
gere dolaşamamışlardı. Çünkü
ruhlarında, yüreklerinde, top-
rakları üstünde kendilerini be-
nimsemeden topluluklar bulun-
duğu şuurunu zihinlerinde dip-
diri tutmalarını gerektiren olay-
lar hiç eksik olmazdı. Hep bu-
nun kaygısını duyar, zaafa uğ-
radıkları anda güç duruma dü-
şürüleceklerini bilirlerdi. Nite-
kim sonraları zaafa uğradığı
günlerde... Bu bakımdan Osman-
lı fetihleri bir bakıma Osmanlı
savunması da idi.

Ertuğrul Gazi ve boy'u yer-
leştikleri toprağın yabancıları
idiler İki katlı yabancıları idi-
ler. Ortaasyadan yeni geldikle-
ri için daha önce gelip yerleşmiş
olan müslüman Türklere göre
bir yabancıları vardı; Rum
toprakları üstünde yayıldıkları
için onlara göre her bakıma
yabancıydılar. Marmara çevre-
si, Ege kıyıları büyük çoğun-
lukla Rum her halde; Müslü-
man Türk toplulukları onlara
göre az daha küçük... Batıya,
kuzey batıya ilerledikçe Müs-
lüman Türk olmayan unsurlar
iyice yoğunlaşıyor. Osmanlılar
önceleri daha çok Rum toprak-
ları üstüne yerleşiyor, o yöne
yayıyorlar. Daha sonraları,
Trakya'ya geçildiğinde, Tarihte
eşine rastlanmayan hızda, başa-
rılı Türkleştirme hareketine
rağmen, Trakya'da durum Ana-
doludakinden daha da kuşku
vericiydi. Çünkü idarelerine al-
dıkları topraklar, o günlerin
ölçülerine göre, yoğun bir şekil-
de meskundu ve Türkler girdik-
leri topraklarda; savaş dışında

kimseye dokunmadıklarına göre,
bütün halk yerlerinde oturuyor-
lardı. Türkler bunların çevrele-
rine, aralarındaki boşluklara
yerleşiyorlardı. Bitmez tüken-
mez bir yaşama kavgası için-
deydiler; düşman sağda-solda,
önde-arkada her yandıydı. Oy-
sa Osmanlı gücü küçük, küçü-
cük bir güçtü; yalnız içinde bu-
lundukları durumu iyice kavrı-
yorlar; kendilerini bütün güçle-
riyle bu kavgaya vermeden, var-
lıklarını adamadan, çağın mad-
di - manevî silâhlarını iyice ku-
şanıp kullanmasını bilmeden
kendini kurtarmanın, başarıya
ulaşmanın mümkün olmadığını
biliyorlardı. Ayrıca cemiyet ül-
küsünün şuuruna (bu ülkü Os-
man Gazi'nin oğlu Orhan Gazi'-
ye vasiyetinde ifadesini bulmuş-
tu.) iyice ermiş, ona, bağlanmış,
onunla bütünleşmişlerdi. Bun-
dan ötürü ufacak Osmanlı gücü
sımsıkı, demir gülle gibi sert
ezilmez bir kuvveti. Vurduğu
yeri eziyor, çökertiyor kendile-
rine kolay kolay bir şey olmu-
yordu. Türk halkı sade fakat
çok sağlam bir hayat sürerdi.
Her Müslüman Türk kendini
büyük ülkünün bir eri bilir,
emeğini kanını bu ülkünün ger-
çekleşmesine katmanın, bu yo-
la baş koyarak kendinden bir
katkıda bulunmanın mutlulu-
ğunu, sevincini duyar, ülkü yo-
lunda hizmette Padişah'tan son
ere varıncaya kadar herkes ken-
dini bir ve eşit bilirdi. Osmanlı
ülküsünün önce Osmanlı ve
Müslümanlarca da az çok olma-
yan Türkler benimsenmiş olma-
sının Osmanlı başarılarında pa-
yı olmuştur. Bizansın fethi bü-
tün Türk ve Türk olmayan Müs-
lüman ülkelerinde sevinç uyan-
dırmıştır.) Yüreklerinde Haçlı-
lar tehlikesinin endişesi ile on-
larla savaşma, onları yenme ve
böylece ülkeye, hak, doğru bildi-
ğinin yayılmasına hizmet ede-
bilmenin sevinci yanyana, bir
arada bulunurdu. Allah'a güve-
nirler, ancak gereğini yerine
getirmeden, işini sağlama bağ-
lamadan hiçbir şeyi Allaha te-
vekkul etmezlerdi. Ufak hata-
ların büyük felâketler getirebi-
leceği günlerdi o günler. Her
işini sağlama bağlamak isteyen
kişilerdi. (Kuruluş çağında Os-

manlıların tutumunda bu davranış biçimi açıkça görülür. Uyuşturucu güven, çok sonraları, Osmanlılar kaba kuvvet oldukları zaman, üstelik, toplumdaki, çöküntü ile birlikte gelmiş ve bu kaba ve kof kuvvet bir yere çarptımı kendini dağıtıp parçalamıştır.) Bunun için ellerindeki imkânların sınırlarını maddî ve manevî yollardan verimli bir biçimde zorlamasını bilmişlerdir. Hıristiyan beylerinden ve halkından, rakip ve düşman da olsa, Anadolu Türk beylerinden yardım sağlanabilmesi bunun delilidir.

Osmanlı Devletinin kuruluşu, bir çoklarınınca, 1299 olarak alınır. Kurucu Osman Gazi'nin oğlu Orhan Gazi'ye vasiyetini dikkatle okumamız, iyi anlamamız gerekir:

"Allah'ın emrinden buyurduğundan gayri iş işlemiyessin. Bilmediğini şeriat ülemasından sorup anhyasın. İyice bilmeyince bir işe başlamıyasın. Sana itaat edenleri hoş tutasın. Ve askerine imanı, ihsanı eksik etmiyesin ki, insan ihsanın kulcağızıdır. Zalim olma. Alemi adaletle şenlendir ve cihadı terk etmiyerek beni şad et. Ülemaya riayet eyle ki şeriat işleri nizam bulsun. Nerede bir ilim ehli duyarsan ona rağbet et, ikbal ve halim göster. Askerine ve malına gurur getirip şeriat ehlinde uzaklaşma. Bizim mesleğimiz Allah yolu ve maksadımız Allah'ın dinini yaymaktır. Yoksa bu kavga ve cihangirlik davası değildir. Sana da bunlar yarasır. Daima herkese ihsanda bulun. Memleket işlerini noksansız gör" (1)

"Adaletli ol, iyi adam ol, merhametli ol, bütün tebaanı eşitlik üzere koru. İslâm dinini yeryüzünde yay. Padişahların vazifesi budur. Ve Cenabı Hakkın lutfuna ancak bu suretle kavuşulur." (2)

Bu vasiyeti iyi doğru anlayan Osmanlı devletini, özellikle kuruluş çağını anlayamaz. Ve şüphesiz, O'nu yetiştiren Osmanlı toplumunu ve o toplumun kişisini iyice tanımadan Fâtih'i de anlamak mümkün değildir. Osman Gazi bunları söylerken kendini Allah huzurunda biliyor, içten,

söylediklerine kelimenin gerçek mânâsıyla inanarak konuşuyordu. Daha önce de dediğim gibi onun sözlerinde ifadesini bulan yalnız kendinin değil, ufacak fakat varlığında eşsiz bir büyüklüğün tohumunu taşıyan, bütün cemiyetinin inanıp benimsediği ülkü idi. Bu bakımdan aslında Osmanlı sömürgesi ve Osmanlı sömürgeciliği yoktur; Osmanlı toprağı ve halkı vardır. Osman Gazi'nin vasiyetiyle Bernard Show'un İngiliz adaleti üstüne söylediklerini karşılaştırsak, 19 uncu yüzyıl sömürgeciliğiyle Osmanlı Devletinin tutumu arasındaki fark iyice anlaşılır.

"İngilizler kendileriyle yerliler arasındaki mutlak adaletsizliği sürdürülebilmek için, yerlilerin kendi aralarında mutlak adaleti tesis ederler."

İngilizler sömürgelerindeki tutumu buna göre, Osmanlılar da kurucularının vasiyetine uyarak ayarlıyorlardı. Bu yüzden Osmanlı toprağı bir huzur ülkesi olarak görünüyor ve bir yandan öteki Türk beyliklerinin halkını kendine çekiyor, öte yandan komşu hristiyan topluluklarında Osmanlı tab'ası olmağa karşı bir korku yaratmıyor, hattâ himaye kabulüne istek, Osmanlı olma özlemi uyandırıyor. (1).

Osman beyden başlayarak, yayılma ve toprak genişlemesiyle birlikte, her alanda, askerlik, toprak düzeni, hukukta, başdöndürücü hızda bir teşkilatlanmağa girişiliyor. Çağın en mükemmel ordusu yaratılırken, bir yandan da çok iyi işleyen, yönetim ve âsaişin yürütülmesinde de devlete çok yararlı olan bir toprak düzeni kuruluyor (2). Alınan topraklarda cemiyetin bekâsını sağlamak için bir yandan göçmen yerleştirilirken, bir yandan da cemiyetin ülküsünü öğretecek, yayacak müesseseler, medreseler yapımı hızla yürütülüyordu. Bütün bunlar çok sıkı, durup dinlenmeden çalışmağı gerektiriyordu. Fetihten önceki sultanların, beylerin sıradan herhangi birinin hayatına göz atmak Osmanlıların kendilerini bu işe hakkıyla adanmış olduklarını, gerekli çabayı gösterebildiklerini kolayca isbat eder. «Divan her gün sabah erkenden,

namazdan sonra Padişahın huzuriyle toplanarak gerek devlete ve gerek halka ait askeri, malî, idari, hukukî, örfî işler hakkında karar verirdi. Divanda, Padişah, veziriazam ve diğer vezirlerden başka kazasker, defterdar, nişancı âzâ olarak bulunurlardı»

Görünümü tamamlayabilmek için bence çok önemli birkaç çizgi daha çizmek gerekiyor.

Her alanda hızlı teşkilatlanma birbiri ardına bir sıra yenilikler getirilmesini gerektiriyor, gerekli görülen yenilikler, ilâveler yapılıyordu. Ancak kuruluş çağı Osmanlı yönetiminin keyfi yanı yoktu; her yenilik görülen gerçek ihtiyaçları karşılamak üzere, gelenek ve töreye aykırı düşmeden, onların doğrultusunda, ülkü yolunda yapıldığı için halk yapılanları yadırgamaz, kendinin olarak benimsediğinden, Osmanlı halkı, Osmanlı toplumu, sonraları başlayıp günümüzün cemiyetinde görüldüğü gibi, kendini devletten ayrı, devletini de kendine, halka, halkın çıkarlarına karşı bilmiyordu. Yönetici ve aydın henüz topluma yabancılaşmamıştı.

* *

İşe bu 150 yıl akıllıca kullanılan ve birikip yığılan kafa ve kol emeğidir ki Bizans altında ezdi. Genç Sultan Mehmet Han bu emeğe vâris oldu, böyle bir cemiyetin, her bakıma bütünleşmiş, suurlu, birbirine bağlı, bir birini düşünen, güvenen, birbirinin yaptığını anlayan, belki ufak ama sınımsız, çözümez, dağılmaz, vur-

(1) Mufassal Osmanlı Tarihi (Bir heyet tarafından hazırlanmıştır) Cilt 1, s. 62

(2) Hammer'in, Osmanlı Tarihi'nden.

(3) "Bir rahibe, bütün hristiyanların şaşkın bakışları önünde, İslâm dinini, giyim şekillerine varıncaya kadar kabul etmiş, diyerek Hz. Peygamberi tanımişti." Hammer (Fetihten önce).

(4) Reaya, toprağı ekip biçmek, mamur etmek şartıyla onu muhafaza ederdi; aksi takdirde SAHİBİ ARZ tarafından tarlası elinden alınıp başkasına verilerdi."

"SAHİBİ ARZ ile reaya arasında ihtilâf çıkacak olursa bunun tahkiki mahallî kadılar veya merkezden yapılırdı. Reaya SAHİBİ ARZ'a karşı hakkını müdafaa edebileceği gibi SAHİBİ ARZ da hakkını arardı." Osmanlı Tarihi, C: I, Ord. Prof. İ. Hakkı Uzunçarşılı.

duğunu çökertecek güç ve sertlikte bir cemiyetin başına geçti. (Sultan Mehmet Han'ın devleti genişliği bakımından büyük sayılmazdı. Anadolu yarımadasının yarısından biraz çoğu - Orta Anadolu'nun büyük bir parçasıyla Antalya'nın doğusunda bütün güney doğu, Doğu Karadeniz kıyıları sınır dışında—; Avrupa'da, Trakya, Bulgaristan ve bugünkü Yunanistan'ın bir parçası... Nüfusu da bir kaç milyonu geçmezdi.)

Fatih'in kılıç ve kol gücünün üstün ve sözünü geçirmeğe yardımcı olduğu doğrudur. Yalnız bu güç üstünlüğü kaba kuvvetten, sayı çokluğundan gelmiyordu. Osmanlılar savaştıkları milletlerden daha sağlam ve keskin kılıç, daha iyi silâh yapmasını, bunları yapan ustaları kullanmasını biliyorlardı. O çağların Türk'ü bu türlü yenilikleri hiç, direnmeden, kolaylıkla alır, benimserdi. Havan yapılacağını Sultan Mehmed'in topçu ustasına kendinin tarif ettiğini yazarlar. Bu topu, bu kılıcı kullanan kolu yöneten kafa da, yukarıda canlandırmağa çalıştığım Osmanlı inancının kafası, ne istediğini bilen, imanlı, ortak ülkeye adanmış kafa idi. Sultan Mehmet nicelik bakımından büyük sayılmayan, ancak nitelik bakımından çok üstün olan gücünün karşısında kolayca durulamıyacağını; onunla, kıtayı dolduran bütün Avrupa Hristiyanlığını yenebileceğini, eşsiz sezgisiyle biliyordu.

Biri Türkler, öteki Ermeniler arasında anlatılan iki hikâye, Türklerin Bizans'ı almağa azimli ve hazır olduklarını ve Bizansın Türklerce alınmasının Hristiyan topluluklarınca kaçınılmaz bir alın yazısı olarak benimsendiğini göstermesi ilgi çekicidir.

Sultan Mehmet fetihten önce, tabaasının birbirlerine karşı duygusu ve temayüllerini öğrenmek için, kılık değiştirerek alış-verişe çıkmış. Bir dükkâna uğramış, bir şey isteyip almış. İkinci bir şey daha istediğinde bakkal; «Ben bugünlük siftah ettim, komşum ise henüz siftah etmedi. Onu da ondan alınız.» diye cevap vermiş. Gittiği öteki dükkânlarda da siftah etmiş olanlar kendini sif-

tah etmemiş olanlara yollamış. sonunda Sultan Mehmed, birbirini böylesine düşünen, böylesine bağlı bir halkla en güç işlerin bile yapılabileceğine kanaat getirmiş ve kararını vermiş.

Gene bir gün Bursa'da bir yerde, Fatih, Ermeni Patriğine rastlamış veya gidip görmüş. Patrik, önünde bir kitap, okuyormuş. Sultan Mehmed sormuş:

— Na yazıyor okuduğunuz kitapta?

— Bu şimdi okuduğum sayfada sizin, her ne ise, muradınıza ereceğinizi yazıyor, diye cevap vermiş Patrik.

— Muradım Bizans'ı almaktır, demiş Sultan Mehmed.

— Alacaksınız, kitapta öyle yazıyor.

Bunun üzerine Fatih, Bizans'ı aldığı zaman Patriği oraya getireceğine söz vermiş.

Her iki hikâye de yakıştırma olabilir, ama yakıştırma olup olmamaları mâna ve neticeyi değiştirmez. Çünkü yakıştırma hikâye-

ler de genellikle gerçeği yansıtır.

Fatih Sultan Mehmed'in fetihten sonraki tutum ve davranışlarının çoğunu da daha öncesinden devraldığı geleneğin, başında bulunduğu devletin ve cemiyetin ülkesinin, ülkesinin ve tabaasının yapısını kavrayarak onlara uygun hareket etme ihtiyacının, çok üstün yaratılıştaki bir önderin bütün bunları bilerek, dupduru, açıkça görerek kullanması gerçevesi içinde anlamağa, izaha çalışmamız doğru olur sanırım. Yoksa Fatih —bizim bugünkü meselelerimize bakarak— Türkiye'ye Rönesans getirme, büyük hoşgörülük, ilme saygı, bu yüzden patriğe saygı (Bir defa Fatih'e göre Patrik gerçek ilmi temsil eden biri değil, bâtlı bilinen bir hristiyanlığın temsilcisi sayılır), hele Batılılaşmağa özenmek gibi bir budalalığın gerçevesine sokmağa kalkmak onu anlamamak için hiçbir şeyi eksik bırakmamak olur.

Fatih

Toplar Roma'nın beynine çevrildiği
gün

Tekbir sesinin namluya aksettiği
gün

Şahit Ayasofya Mehmed'in
kudretine

Şahinlerin İstanbul'u fethettiği
gün

KENAN SEYİTHANOĞLU